

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ФАРМАЦІЇ

У рамках проєкту
Національного фармацевтичного університету
«ФАРМАЦЕВТИЧНІ НАУКОВІ ШКОЛИ СЛОБОЖАНЩИНИ»
до 15-річчя наукової школи професора *Алли КОТВИЦЬКОЇ*

«СОЦІАЛЬНА ФАРМАЦІЯ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

МАТЕРІАЛИ
Х МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

28 травня 2025 року

Харків
НФаУ
2025

УДК 615.11:615.014

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГОМЕОПАТИЧНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ ТА АЗІЇ

Олійник С. В., Вишневська Л. І., Зуйкіна С. С., Боднар Л. А.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

Гомеопатія – це метод лікування, заснований на принципі «подібне лікується подібним». Вона поширена у різних країнах світу, хоча її ефективність є предметом суперечок серед наукової спільноти. У ряді країн гомеопатія визнана та регулюється державою, тоді як в інших вона не має офіційного статусу. Країни Азії, де гомеопатія визнана та регулюється державою: Індія, Пакистан, Шрі-Ланка, країни Європи: Бельгія, Болгарія, Угорщина, Португалія, Велика Британія, Україна. У деяких країнах гомеопатія не визнається як метод лікування та не регулюється державою. Гомеопатія є спірним методом лікування, який має широку популярність у деяких країнах, але не визнається науковою спільнотою.

Ключові слова: гомеопатія, гомеопатичні лікарські засоби, нормативне регулювання, країни Європи, країни Азії.

Вступ. Гомеопатія популярна в багатьох розвинених країнах, а також у країнах з економікою, що розвивається. У деяких країнах витрати на гомеопатичні препарати компенсуються навіть страховими компаніями. У країнах, де гомеопатія визнана, вона може бути включена до системи охорони здоров'я та пропонуватись лікарнями та лікарями. Наукове співтовариство критикує гомеопатію, вказуючи на відсутність доказів її ефективності та безпеки. Деякі дослідники вважають, що гомеопатичні препарати містять настільки мало активних інгредієнтів, що їхній ефект є плацебо [5].

ВООЗ не рекомендує використовувати гомеопатію для лікування небезпечних хвороб. Дослідження показують, що ефект гомеопатії часто не перевищує плацебо. Прихильники вважають її комплементарною медициною,

яка допомагає підтримувати загальне здоров'я. Скільки б суперечок не точилося довкола гомеопатії, проте вона вже кілька століть користується широким попитом, а кількість лікарів-гомеопатів збільшується не лише в Україні, але й у інших країнах, росте й кількість наукових досліджень [8].

Мета. Метою цієї роботи був аналіз та узагальнення даних щодо нормативного регулювання гомеопатичного методу лікування та гомеопатичних лікарських засобів в Україні та інших країнах світу.

Методи та матеріали. У роботі використано методи інформаційного пошуку; аналізу, систематизації та інтерпретації літературних джерел.

Результати досліджень. Регулювання гомеопатичних засобів відрізняється у різних країнах від офіційного визнання до заборони. Гомеопатія в країнах Азії – це складне явище, яке варіюється від країни до країни. В Азії спостерігається тенденція до інтеграції гомеопатії з іншими системами медицини, як традиційними, так і сучасними. Так, у деяких країнах Азії (Бразилія, Індія, Мексика, Пакистан, Шрі-Ланка) гомеопатія інтегрована в систему охорони здоров'я [3, 6].

В Індії гомеопатія інтегрована в національну систему охорони здоров'я AYUSH, а також існують державні центри лікування традиційною індійською медициною та гомеопатією. Працює Департамент гомеопатії, Гомеопатичний фармакопейний центр. Спеціальні державні органи здійснюють нагляд за освітою та рівнем гомеопатичних послуг і якістю ліків. Центральна рада гомеопатії (СРН) регулює освіту та практику лікарів-гомеопатів. Переважна більшість населення Індії лікується гомеопатично і гомеопатичними засобами лікують навіть найважчу патологію, зокрема – онкологічну [3].

В Пакистані гомеопатія також включена до національної системи охорони здоров'я і регулюється Національною радою гомеопатії. Спеціальний орган контролює рівень освіти та дотримання реєстраційних вимог гомеопатів. З клініками та лікарнями співпрацюють 76 гомеопатичних відділень.

Гомеопатія визнана медичною терапією в Шрі-Ланці з 1970 р. та регулюється Міністерством охорони здоров'я. Вона часто використовується як доповнення до традиційної аюрведичної медицини.

В Індії, Пакистані та Шрі-Ланці статус гомеопатії еквівалентний статусу традиційної західної медицини, і тому первинну медичну допомогу більшості пацієнтів тут надають гомеопатичні лікарі [3, 6].

У Китаї домінує традиційна китайська медицина. Гомеопатія не так поширена, як в Індії та Пакистані, але все ж таки має своїх прихильників, особливо в міських районах. Існує зростаючий інтерес до інтеграції різних систем медицини [2].

В Японії гомеопатія не визнана офіційною медициною, але існує невелика кількість практикуючих гомеопатів. У 2000 р. створена Асоціація гомеопатії японських лікарів (JPSH), яка об'єднує 176 лікарів, 61 ветеринара, 25 стоматологів і 14 фармацевтів. В Японії відсутнє правове регулювання гомеопатичних препаратів, оскільки вони не віднесені МОЗ до лікарських засобів і відповідно гомеопатична терапія та препарати не відшкодовуються страховою компанією.

Сьогодні гомеопатія є офіційно визнаною медициною у всіх європейських країнах. Існує навіть міжнародна медична гомеопатична ліга, що знаходиться в Нідерландах. Створили її ще у 1925 р., і зараз до неї належать близько 70 країн світу [7].

В країнах Європи всі гомеопатичні препарати підлягають директивам Європейського агентства з лікарських засобів (ЕМА). Директива 2001/83/ЕС зобов'язує виробників доводити безпеку гомеопатичних лікарських засобів, але не їх ефективність, при цьому кожна держава-член ЄС має право вирішувати обмежити медичну практику кваліфікованими університетськими лікарями.

В Австрії професійні лікарі можуть використовувати гомеопатичні препарати для лікування пацієнтів на власний ризик, а гомеопатичні препарати, як правило, відшкодовуються страховою медициною [1].

В Бельгії – гомеопатичні препарати призначають переважно сімейні лікарі та фізіотерапевти і відшкодування страховою медициною є часткове або без повернення залежно від страхової компанії.

В Данії сертифіковані лікарі не мають законних обмежень у виборі терапії для пацієнта, то ж часто призначають гомеопатичні лікарські засоби.

У Франції компанії соціального страхування відшкодовують гомеопатичні препарати, якщо вони були призначені сертифікованим лікарем. Гомеопатичні засоби знаходяться у Фармакопеї Франції, вони доступні у всіх аптеках, і виробляються промислово згідно стандарту GMP. Проте з 2021 р. фінансування гомеопатичних препаратів державною медичною страховкою припинили через брак доказів ефективності [7].

В Нідерландах консультація лікаря-гомеопата та призначені гомеопатичні препарати відшкодовуються до визначеної максимальної суми на рік.

У Люксембурзі лікування, діагностику та профілактику захворювань можуть проводити тільки професійні лікарі і гомеопатія відшкодовується максимум до 80 % витрат як єдиний метод альтернативного лікування.

В Латвії гомеопатією в основному займаються лікарі університетів і відшкодовуються витрати на гомеопатичне лікування, призначене дипломованим лікарем.

В Німеччині гомеопатія є частиною офіційної медицини, усі ліцензовані лікарі можуть використовувати альтернативні методи лікування пацієнтів, а звання «лікар-гомеопат» є законодавчо захищеним. Гомеопатичні препарати зазвичай відшкодовуються, якщо відповідають певним критеріям [1, 7].

В Польщі гомеопатичні препарати комерційно доступні як «гомеопатичні лікарські засоби». Вони повинні бути виготовлені відповідно до Європейської фармакопеї або інших офіційно визнаних фармакопей. Вони не вимагають підтвердження їх терапевтичної ефективності і не підпадають під процедуру реєстрації лікарських засобів, що застосовується до традиційних лікарських засобів.

В Угорщині у 1977 р. гомеопатія була визнана урядом як медична терапія і лише сертифіковані лікарі можуть використовувати гомеопатичні препарати для призначення пацієнтам.

У Великій Британії гомеопатія була визнана урядом у 1950 р., проте з 2017 р. соціальне забезпечення не відшкодовує витрати на гомеопатичне лікування через не доведену їх ефективність, а деякі приватні страхові компанії покривають вартість гомеопатичного лікування, призначеного сертифікованим лікарем. У Великій Британії немає правового регулювання гомеопатичних практиків, що означає, що будь-хто може практикувати як гомеопат, навіть без кваліфікації [1].

В Італії реєстрація та продаж гомеопатичних препаратів регулюються з 1995 р. і лише зареєстровані лікарі традиційної медицини можуть займатися альтернативною медициною.

В Швейцарії будь-яка особа, якій законно дозволено надавати медичну допомогу, може пропонувати гомеопатичне лікування відповідно до стандартів належної медичної практики, а гомеопатичні препарати страховою відшкодовуються частково [7].

В Україні гомеопатичні препарати визнані Міністерством охорони здоров'я, гомеопатичні препарати включено до Державної фармакопеї України і широко використовують для лікування різних захворювань, таких як респіраторні захворювання, алергії, дерматологічні проблеми тощо, проте не має відшкодування страховою компанією.

В Україні нині існують центри гомеопатичного лікування, спеціалізовані гомеопатичні аптеки, також гомеопатичні препарати призначають у звичайних медичних закладах, гомеопатії навчають у ЗВО, проблеми гомеопатії студіюють на кафедрах нетрадиційних засобів лікування низки медичних закладів освіти [4].

Висновки. Гомеопатія залишається суперечливою темою у світі. В одних країнах вона офіційно визнана, в інших – заборонена або не підтримується державою. ВООЗ застерігає, що використання гомеопатії не має доказової бази, і застерігає від гомеопатичного лікування інфекційних та будь-яких серйозних

захворювань, таких як туберкульоз, малярія, ВІЛ тощо. Важливо, щоб пацієнти отримували об'єктивну інформацію про її ефективність і можливі ризики. Гомеопатія продовжує набирати популярності серед жителів України, які шукають безпечні та природні методи лікування. За умови правильного підбору та контролю над лікуванням, гомеопатична терапія може бути ефективним способом лікування та доповненням традиційної терапії.

Література

1. Herr G., Natz A., van Haselen R. The coherency of regulatory requirements for homeopathic medicinal products in the EU and the EAEU. *European Pharmaceutical Law Review*. 2019. № 3 (2). P. 58–72.
2. Homeopathic medicine versus traditional chinese medicine: An analytical overview / S. F. Elahee et al. *Chinese Medicine and Culture*. 2020. № 3 (1). P. 1–9.
3. Kaur H., Chalia D., Manchanda R. Homeopathy in public health in India. *Homeopathy*. 2019. № 108 (02). P. 076–087.
4. Modern methods of standardization of homeopathic medicines in Ukraine and in the world / L. Vyshnevskaya et al. *Сучасна медицина, фармація та психологічне здоров'я*. 2024. Вип. 1.(15). С. 107-111.
5. Prevalence of homeopathy use by the general population worldwide: a systematic review / C. Relton et al. *Homeopathy*. 2017. № 106 (02). P. 69–78.
6. Therapeutic Applications for Homeopathy in Clinical Practice / N. M. Maftai et al. *Adv Ther*. 2025. № 42. P. 36–51.
7. Use of complementary and alternative medicine in Europe: Health-related and sociodemographic determinants / L. M. Kemppainen et al. *Scandinavian journal of public health*. 2018. № 46 (4). P. 448–455.
8. Wrześniewska-Wal I. Traditional and academic medicine – around the WHO strategy. *Journal of Education, Health and Sport*. 2022. Vol. 12, № 11. P. 198–205.

Summary. Homeopathy is a method of treatment based on the principle of "like cures like". It is widespread in different countries of the world, although its effectiveness is a subject of controversy among the scientific community. In a number of countries, homeopathy is recognized and regulated by the state, while in others it does not have an official status. Asian countries where homeopathy is recognized and regulated by the state: India, Pakistan, Sri Lanka, European countries: Belgium, Bulgaria, Hungary, Portugal, Great Britain, Ukraine. In some countries, homeopathy is not recognized as a method of treatment and is not regulated by the state. Homeopathy is a controversial method of treatment that is widely popular in some countries, but is not recognized by the scientific community.

Key words: homeopathy, homeopathic medicines, regulatory and legal regulation, European countries, Asian countries.